

עין משפט נר מצוה

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מסורת הש"ס

א) לקמן י' סח' נג'
ב) רש"י וישי' רש"י
ג) כפ"ל: כולו הכי כי
ד) שם: שם: (שמות כאל)
ה) ש"י שכן דרכו לילך
ו) לקמן
ז) רש"י מ"ז וישי
ח) רש"י

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ולמאן
דלמח כי לא תתפרש
היכא: כי הוא דקד
הקדוש:

רבינו הגנאל

אמר רבא וכולהו כי שדיית
בור בינייהו אחין (כולהו
מבור ומקדן) כי מקדן
כ"י: מה שור ובור שדרין
להזיק ושמייתן עליו אף
אני אביא האש. מה לשור
שכן יש בו רוח חיים בור
יזיקה שאין בו רוח חיים.
מה לבור שחתלת עשייתו
לזקק שור יזיקה וזוהו הדין
כ"י וכן בולן. ואלא לא
הלכתא פלגיהו רחמנא.
ואוקמה רבא להלכותיה.
קרן לחלק בין (תמה)
למועדת. שן ורגל לפטור
בשרות הרבים בור לרבנן
לפטור בו את הכלים. ולר'
יהודה לפטור בו את
האדם. אש לרבנן לפטור
בו את הטמון כדבעית
לפטור לקמן. לר' יהודה

לפטור רחמנא פרסי. שור ומנעה ותימי אש מינייהו דכי פרכת
מה לקדן שכן כוונתו להזיק איכא למימר שן מוכיח מה לכן שיש
הנאה להזיק קרן יזיקה ולכך דלמח מנעה זה אדם מתי הכי כי
פרכת מה לשור שכן כוונתו להזיק תאמר בשא אדם יזיקה ששפילו

אין כוונתו להזיק חיוב דמתן (לקמן)
דף טו. אדם מועד בין ער בין ישן
מה לאדם שכן חיוב נאכרעה דכריס
שור יזיקה חלד השוה שבהן שדרין
להזיק ושמייתן עליו אף אש איכא
אש: **סדר אמר חמא מפרסי נמי לא**
אפיילו. דלא ראי קרן ומנעה שיש
בהן רוח חיים כהרי אש כ"י: וכולהו
כי שדים בור בינייהו אפיילו. אי
כמי בור ומחא מהנן אחי כולו
[ו]מההוא ומאד[ו] נלד השוה דאי
כמי בור וקרן אחי שן מינייהו הכי
מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חיוב
שן שדרין לילך ולהזיק לא כל שכן מה
לבור שכן מחילת עשייתו עומד לזקק
תאמר בשן קרן יזיקה מה לקדן
שכן כוונתו להזיק בור יזיקה וזוהו
הדין חלד השוה שבהן שדרין להזיק
וממוקן כ"י אף אי איכא שן וכן רגל

מקדן ובור דכי פרכת מה
ברגל קרן יזיקה מה לקדן שכן כוונתו להזיק בור יזיקה וכן אש מקדן
וצור ככולו מחילת הדיו מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חיוב
כולן שדרין לילך ולהזיק לא כ"ש מה לבור שכן מחילת עשייתו כ"י.
וכן אי כבד רחמנא בור וכן אש כולו חיוב נמי לנר מקדן כהאי
דינא מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חיוב רגל ואש לא כל שכן וכן
אדם מה לבור שכן מחילת עשייתו לזקק תאמר בכל אלו שן מוכיח
מה לשן שכן יש הנאה להזיק תאמר בכל אלו בור מוכיח חלד השוה
כ"י אף אי איכא כל אלו אצל קרן לא אחי מינייהו דאיכא למיפרך
מה להלד השוה שבהן וכן שכן מועדים מתחילתן תאמר בקדן. וכן אי
כמי בור ורגל אחי כולו מהא דינא דבור לנר מקדן דכי פרכת
מה לבור שכן מחילת עשייתו לזקק תאמר בשן ואש אדם רגל יזיקה
מה לרגל שכן היקור מאזי דכל שעה היא מהלכת תאמר בכל אלו בור
יזיקה וזוהו הדין חלד השוה כ"י אף אי איכא כל אלו אצל קרן לא
אחי דמה להלד השוה שבהן שמועדין מתחילתן תאמר בקדן. וכן אי
כבד בור ואש מהא הוה אמו איך כהאי דינא מבור וי פרכת מה לבור
אדם שכן מחילת עשייתו לזקק תאמר ברגל וכן אדם שן מוכיח מה לאש
שכן מועדת לאכול בין שרואי לה בין שאינו ראי לה כגון עצים כלים
ואבנים תאמר בשן שאינו מועדת אלא לנר הראוי לה בור יזיקה
שאינו מועד אלא לנר הראוי לה דבר שאינו ראי לה מאי ניהו אדם
דכמי [ו]נפל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים [ו]לקמן טו: דאש
נפל בבור אדם וכלים פטור בעל הבור חלד השוה שבהן כ"י אף
אי איכא שן ואמו אדם ורגל בפלגי דינא דכי פרכת מהא אש מוכיח
ליכא למיפרך מה לאש מידי אצל קרן לא אחי דמה להלד השוה
בבור ואש שכן מועדים מתחילתן. ולהי נקט רבא בור דמחא מאריך
לא מאי למימר כי שדים חד בינייהו אמו כולו מההוא ומחא מאריך
דהא מכל תרי מינייהו לא הוה אמו לא קרן ולא בור קרן מאש
ורגל וכן ואדם לא דמה לכולו שכן מועדין מתחילתן ובור נמי
לא אחי דמה לכולו שכן דרכן לילך ולהזיק. ואי קשיא לך לימא
כי שדים קרן בינייהו אי נקט קרן איכא פרי דלא אחי מינה ומחא
מאריך דאי נקט או רגל או שן או אדם כהדי קרן לא אחי אש
מינייהו דפרכין מה להלד השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן בור
נמי לא אחי מינייהו ואי נקט אש כהדי קרן לא אחי שן ובור
מינייהו דכי פרכין מה לאש שכן אובלת אפילו דבר שאין ראי לה
כגון כלים תאמר בשן דפטור על הכלים כדמתן דמתניתין [ו]לקמן טו: ליכא
למימר קרן יזיקה ובור נמי לא אחי מינייהו שכן דרכן לילך ולהזיק
מה שאין קן בבור: **ולמאן דאמר כ"י**. לא איתפרש [א] היכא:

דכמי כהו [שמות כג] ובער כשדה אחר דלא חייבין אלא כרשות היחיד:
פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשילהי פרק שור שנגח את הפרה (נג):
למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכולו דרכן לילך ולהזיק לנר מבור אלא אידי דדריש להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור**
בו אש האדם. כדדרשין [ו]לקמן כה: שור ולא אדם: **אדם**. להכי כמינה רחמנא: **לחייבו נאכרעה דכריס**. כער ריפוי שבת ונושט משא"כ בכל
היי: **לפטור בו אש הטמון**. שאם היו בגדים טמונים נגדים פטור המצביר דכמי ביה [שמות כג] או הקמה ודרשין בשילהי הכונס
לאן [לר' (לקמן דף ט) מה קמה בגלוי אף כל גלוי לאספיק טמון דלא מה שאין כן בשור ובור ומנעה ורבי יהודה קא פליגי התם:
לחמיי

כי שדיית בור בינייהו אחי. מה שפי' הקונטרס דשן אחי
מבור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראי
לה בין שאין ראי לה תאמר בשן שאין מועדת לאכול אלא בראוי
לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראי בשן דאם אכלה דבר שאין ראי

לה לא הוה מולדה דשן אלא מולדה
דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי
דמתחייב אף בשן ראי ונראה דשן
נמי אחי בפלגא דדינא או מאש
לחודיה ומיהו י"ל לפירוש הקונטרס
דשפיר פרכין פירכא דלא שייכא בשן
דכאי גוונא פריך בזהבול [ו]לקמן
דף פח. גבי ענד ואשה מה לאשה
שכן אינה במילה אף מה שפירש בור
יזיקה שאין מועד לנר שכן ראי לו
כגון אדם קשה חלד דלא פטור אדם
אלא ממיתה ולא מנוקד ועוד אטו
משום דפטור אדם חשוב אין ראי
והלא בשן נמי פטור טמון ועוד דלקמן
(דף טו): גבי חומר בשור מנבור אין
מולד לרבי יהודה דמחייב על נזק
כלל בבור אין ראי בבור והא
משכחת ליה אדם אלא נראה דאש

נמי חשוב ראי לבור דלרבי למוח כהנא אצל כלים חשיב ליה לקמן
אין ראי דלא מוקף להו כהנא ואש"פ כלים חדמי מפקעי כהנא
כדאמר בנזק פירא הפרה [ו]דף טו. מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים
בהנא וא"ת והיכי אחי אש מבור וחד מאיך מה לאיך שכן אין כח
אחר מעורב בו תאמר בשן דכח אחר מעורב בו דהו קולא מדפריך
בסמוך גבי אטו וסביר ומשאו מה לבור שכן אין כח אחר מעורב
בו י"ל דבור שנגעש בלא כח אחר חמור מאבנו וסביר שלא היקור
בהליכתו אלא לנר דייחיה ולא נעשו בור אלא ע"י כח אחר אצל
אש שהולך ומזיק בהליכתו ע"י כח אחר חמור מבור שאין הולך
ומזיק אלא במקומו והא דקאמר בסמוך אש מוכיח שכן כח אחר
מבור בו וחייב ה"פ אש"פ דכח אחר מעורב בו וחשיבי ליה כאלו
נעלמו עושה את הכל וחייב משום חזיו ה"פ אש"פ דכח אחר מעורב
בו חשויים כאלו נעלמו עושה את הבור הזה בלא כח אחר אי נמי
היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב בו דדידיה [ו]חמור יומר
שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן בבור וסביר ומשאו וא"ת
והיכי אמו כולו מאש ובור מה לאש ובור שכן מעשיו גרמו לו
דמחמור לקמן בגי בור המתנגלג לאש נמי מעשיו גרמו לו שהלדיק
האש י"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מקיימו וא"ת
מבור ואדם נמי היכי אמו מה לבור ואדם שכן מעשיו גרמו לו י"ל
דלחמור מבור ואדם ישן או נופל מן הגג כרוח שאינו מזיח דחייב
כדאמר לקמן בנזק פירא ש"י (דף טו). וא"ת מבור ורגל היכי אחי
מה לבור ורגל שכן היקור מאזי דלקמן חשיבין בור היקור מאזי י"ל
דאין בור היקור מאזי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר
חומרא אחת ששזה בבור וכו' ולין: **שבין** טעדין וכו'. אין
לפרש שמשלמין נזק שלם דאם כן קרן נמי אחי כיון דלא כמי אלא
מפרש ר"ת דמועדין מתחילתן היינו שדרין להזיק משא"כ בקרן דתפס
שוריים בחוקים שימור קיימי למ"ד פלגא דנזקא קנסא ולמ"ד אדרבה
קרן עדיפא היינו למ"ד פלגא נזקא ממונה שדרין להזיק ולא קיימי
בחוקים, שיקור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היכא:
[וגי] **להלכותיהן**. הוה מאי למימר דכולו איטעין למיכתב

דאי לא כמי אלא הוה נפקא מחא מהנן

ובור הוה פטרי כהו כלים ואי יליף מחא מהנן ומאש הוה פטרי כהו

טמון ומתני' לא קמי אלא להגדיל תורה ויאלד: **בור** אפסור בו

אש הבאים. אגב אורחיה נקטיה דבור לא אחי מכולו:

אש אפסור בו את הטמון. הוה מאי למימר לחייב בו את הכלים דאש

לא אחי מצעלי חיים אלא מחא מינייהו ובור דפטור בו את הכלים:

א

להלכותיהן. למה שיש בזה מה שאין בזה: **לפטור כרשות הרבים**. דכמי כהו [שמות כג] ובער כשדה אחר דלא חייבין אלא כרשות היחיד:
פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשילהי פרק שור שנגח את הפרה (נג):
למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכולו דרכן לילך ולהזיק לנר מבור אלא אידי דדריש להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור**
בו אש האדם. כדדרשין [ו]לקמן כה: שור ולא אדם: **אדם**. להכי כמינה רחמנא: **לחייבו נאכרעה דכריס**. כער ריפוי שבת ונושט משא"כ בכל
היי: **לפטור בו אש הטמון**. שאם היו בגדים טמונים נגדים פטור המצביר דכמי ביה [שמות כג] או הקמה ודרשין בשילהי הכונס
לאן [לר' (לקמן דף ט) מה קמה בגלוי אף כל גלוי לאספיק טמון דלא מה שאין כן בשור ובור ומנעה ורבי יהודה קא פליגי התם:
לחמיי

